

EUROPA PRESS

El president aragonès Javier Lambán (PSOE) amb el vicepresident Arturo Aliaga (PAR). Una part del sector crític del PAR aprofita l'aprovació de l'Acadèmia per atacar Aliaga.

La primera gran fita en la protecció del català i l'aragonès a l'Aragó dels últims quinze anys, la creació d'una Acadèmia Aragonesa de la Llengua, ha despertat la ira dels sectors més pseudocientífics i anticatalanistes de l'Aragó —la Federació d'Associacions Culturals de l'Aragó Oriental (FACAO) i els Amics del Chapurriau—, que intenten ara fer-se un lloc important en el sector crític del Partit Aragonès (PAR), a punt de celebrar un congrés extraordinari.

Actualment, aquest partit, dirigit per Arturo Aliaga, té un paper fonamental en la governabilitat a l'Aragó donant suport a un quadripartit presidit pel socialista Javier Lambán, que integra, a més del PSOE i el PAR, la Chunta Aragonesista i Podemos. Aquesta aposta d'Aliaga —que ocupa el càrrec de vicepresident del Govern aragonès— ha rebut moltes crítiques per part d'alguns sectors de la militància i, fins i tot, aquest estiu, ha motivat una carta conjunta dels tres presidents del partit —Hipólito Gómez de las Rocas, José María Mur i José Ángel Biel—, que parla fins i tot de refundar el partit si és necessari.

L'Acadèmia Aragonesa de la Llengua tensa el PAR

Els crítics del PAR (Partit Aragonès) atien la guerra contra el català a l'Aragó ara que s'ha constituït l'Acadèmia Aragonesa de la Llengua que integra l'Institut Aragonès del Català, format íntegrament per acadèmics de tesis científiques. Analitzem les perspectives del català a la Franja amb dos dels membres d'aquest nou institut, Maite Moret i Ramon Sistac —també membre de l'IEC—, i el sociolingüista Natxo Sorolla.

Per Àlex Milian / @alexmilianbeser

En aquest context de mala maror, els esmentats grups de secessionisme lingüístic han elevat el to de les seues crítiques aprofitant l'aprovació de l'Acadèmia

Aragonesa de la Llengua i pretenen guanyar força —o imposar les seves tesis científiques— dins d'un PAR que ja compta amb episodis semblants a la seva història. →

→ El sociolingüista Natxo Sorolla (Pena-roja de Tastavins, Matarranya, 1980) explica que una de les més actives en aquest nou sector crític i hostil contra el català és l'alcalde de la Codonyera (Matarranya) pel PAR, María José Gascón, germana de l'actual president de la FCAO (Federació d'Associacions Culturals de l'Aragó Oriental) Luis Gascón. A la comarca del Matarranya no és estrany que el PAR adopte un posicionament contrari al reconeixement de la unitat de la llengua, explica Sorolla. Ho porta fent durant dècades i traient-ne rèdit electoral, ja que el PAR és la tercera força en les eleccions municipals després del PSOE i el PP, i sovint aconsegueix alcaldies en ajuntaments petits. "Els que coneixem els alcaldes del Matarranya —explica Sorolla— veiem que no és una qüestió d'oficialisme o no oficialisme dins del partit. La qüestió anticatalanista al PAR, des del 2000, és una qüestió que està sempre damunt la taula".

La història del mateix PAR també va fer un gir en el sentit anticatalanista cap al tombant de segle. Si durant la dècada dels noranta del segle XX, el PAR havia participat en governs de coalició amb el PP que estaven disposats a fer cooficial el català a la Franja, al voltant del 2000 —quan van passar a participar en governs de coalició amb el PSOE—, el PAR va començar a marcar perfil anticatalanista —i contrari al català de la Franja. Potser per distanciar-se de la normalització que volia estendre el president socialista Marcelino Iglesias (catalanoparlant nascut a Bonansa, a la Ribagorça), el PAR presidit per José Ángel Biel es va mostrar cada cop més intransigent. "Just quan formava part d'un govern de coalició que intentava donar un major grau de protecció al català i a l'aragonès —explica Sorolla—, el PAR canvia de discurs i comença a defensar que a l'Aragó no es parla català, i aquest sentiment anticatalanista va incrementant-se fins que el 2009 voten contra la Llei de llengües, tot i formar part del Govern de Marcelino Iglesias". Després impulsarien les exòtiques definicions de LAPAO (llengua aragonesa pròpia de l'Aragó oriental) i LAPAPYP (llengua aragonesa pròpia del Pirineu i el Prepirineu) que la justícia ha abocat a la irrelevància.

No tot el PAR s'ha mantingut amb aquelles tesis acientífiques i tampoc Arturo Aliaga —president del PAR i vice-

president del Govern— no ha volgut ser crític amb la recentment creada Acadèmia Aragonesa de la Llengua. Per contra, l'esmentada María José Gascón ha aconseguit aproximar la gent dels Amics del Chapurriau —molt localitzada a Vall-de-roures i de bases molt febles— amb la FCAO, més ideologitzada i en el seu moment connectada amb els sectors secessionistes valencians i mallorquins.

L'Acadèmia

"El part ha estat llarg i difícil" diu, sobre la nova Acadèmia Aragonesa de la Llengua, un dels seus membres, Ramon Sistac (Barcelona, 1958), lingüista i dialectòleg de la Universitat de Lleida i amb arrels a Camporrells (Llitera). "Alguns membres ens hem assabentat per la premsa", explica la també nova acadèmica Maite Moret (Mequinensa, 1974).

Amb discreció i letargia estival, el Govern aragonès ha constituït aquest mes d'agost l'Acadèmia Aragonesa de la Llengua i ha elegit els membres que li correspon triar a l'executiu —els altres

UN SECTOR CRÍTIC DEL PAR, ENCAPÇALAT PER MARÍA JOSÉ GASCÓN, REVIFA A LA FRANJA TESIS SECESSIONISTES

dos terços ja els havien elegit les Corts Aragoneses i la Universitat de Saragosa. Tal com està previst, els membres de l'Acadèmia formaran part, en un futur, de l'Institut de l'Aragonès o de l'Institut Aragonès del Català (IAC), segons la seva formació. Pel que fa a la tria dels acadèmics, respon, sens dubte, a la voluntat del Govern aragonès de constituir un IAC amb criteris científics i cap dubte sobre la unitat del català o el fet que l'acadèmia normativa de referència sigui l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).

En declaracions a EL TEMPS, Ramon Sistac defensa, en primer lloc, que el seu nomenament —per part del Govern ara-

MEMBRES DE L'ACADÈMIA. A l'esquerra, el professor de la Universitat de Lleida i membre de l'IEC Ramon Sistac, amb arrels a Camporrells (Llitera). A la dreta, Maite Moret, filòloga per la Universitat de Saragossa i natural de Mequinensa (Baix Cinca). Tots dos formaran part de l'Institut Aragonès del Català.

nim la sort de ser una comunitat autònoma amb tres llengües”.

Sobre la “necessitat” que existís l'Acadèmia i l'Institut Aragonès del Català no hi ha tan consens. Ramon Sistac pensa que “la institució era absolutament innecessària d'entrada, però ja que hi és i que la llei la preveu, cal positivar les coses. Penso que el nom que s'ha triat és molt correcte. Una acadèmia no té per què ser com entenem la Real Academia Española de la Lengua o com entenem l'Institut d'Estudis Catalans. Pot ser com l'Acadèmia de Medicina, que reuneix una sèrie de gent que fa estudis, conferències i activitats d'índole molt diversa. I l'Institut Aragonès del Català està molt ben triat perquè permetrà de fer estudis, d'avaluar iniciatives, fins i tot de prendre mesures, si fos el cas, d'extensió de l'ús social de la llengua —que és el més important”.

Aquesta sí és la prioritat, tant per Sistac com per Moret. Aturar la regressió de la llengua. “Aquest retrocés —diu Sistac— és una evidència, perquè les dades empíriques l'estan posant sobre la taula”. El professor de la Universitat de Lleida creu que l'Acadèmia Aragonesa podria aprofundir en l'estudi de les causes que la provoquen per tal d'aturar la regressió. “Les causes són molt diverses. De vegades, tendim a ser molt radicals en les nostres interpretacions i veure només un sol motiu. Però els motius són diversos. Alguns són compartits a tot el conjunt de l'idioma i d'altres són específics de l'Aragó. Però també hi ha molta desigualtat per comarques”. Sistac cita el cas de la comarca pirinenca catalanoparlant: “A la Ribagorça la llengua es perd perquè es perd la població. La llengua es perd perquè no hi ha ningú per parlar-la i, per tant, l'impacte de l'arribada d'un col·lectiu de neorurals o la immigració és molt més forta a la Ribagorça que no a Fraga, on hi pot haver un col·lectiu molt gran de gent vinguda de fora, però en canvi hi ha un coixí de parlants molt potent. Són coses específiques que també s'haurien d'estudiar des d'aquesta nova institució”.

Entre les causes específiques de la regressió del català a l'Aragó, n'hi ha una que, segons Sistac, potser només la comparteixen amb la Catalunya del Nord i l'Alguer: “El no-reconeixement de la llengua com un fet, la negació del seu ús públic”. I encara un altre fet més específic de l'Aragó “és que, fora de la Franja, a l'Aragó la gent o no és conscient de l'existència del català o, si n'és conscient, li molesta. Canviar aquesta mentalitat també hauria de ser un envit de futur”.

En aquest sentit, la pressió política de grupuscles com FACAO o els Amics del Chapurriau es considera una interferència: “Com a persona del món acadèmic no puc més que lamentar les interferències polítiques, com suposo que, des del món sanitari, deuen lamentar les interferències polítiques que hi ha a la gestió de la pandèmia. Caldria demanar una mica de responsabilitat, perquè una cosa són les afirmacions de café que pugui fer una persona il·letrada i una altra haurien de ser les declaracions de personalitats polítiques que assumeixen la representació popular. Resulta bastant lamentable”.

Sistac conclou que no és “especialment optimista” amb les possibilitats de l'Acadèmia d'aturar el retrocés social del català. Lamenta que vagen “desapareixent generacions de parlants que tenien un català extraordinari, malgrat tot el que s'ha dit sempre, tant dins del món de l'Aragó com dins del món catalanoparlant que ací es parla malament. Hi ha un català riquíssim i els que hem tingut l'oportunitat d'estudiar-lo ho sabem, però aquest català ancestral s'està perdent”.

Tot i això Sistac conserva una finestra d'esperança: “Hi ha un tema que, des del punt de vista científic, costa d'explicar: com s'ha aguantat la llengua tan viva fins ara, malgrat unes condicions tan negatives. Penso que hi ha una capacitat de resiliència dels parlants enorme, perquè malgrat aquestes circumstàncies negatives el català encara és la llengua viva a bona part de la Franja i encara és la llengua de la majoria de la gent”.

gonès— ja és indicatiu de la bona voluntat de l'executiu, ja que el mateix Sistac és també membre de l'IEC. “Entenc que el fet que m'hagin triat a mi no és innocent; darrere hi deu haver un cert posicionament”.

Això no vol dir que hi hagi cap acord previ entre els impulsors de l'Acadèmia i l'IEC: “Acord, ni implícit ni explícit, no hi és, però sí que hi pot haver hagut una actitud positiva, per part del Govern aragonès, perquè tots els membres que s'han triat per la banda del català són gent fidel a la llengua i a la seua unitat. I específicament, que jo hagi estat nomenat pel Govern, és un gest. A mi m'agrada interpretar-ho així”.

Maite Moret també creu que l'Acadèmia no ha de fer cap por en aquest sentit: “Les persones que hem estat escollides ja tenim clara quina és la normativa; ja hi ha un referent per a la llengua, que és l'IEC, però nosaltres necessitem també una institució a l'Aragó, per fer força i per conscienciar a la societat que és una llengua, com l'aragonès i el castellà. Te-